

Ukázková hodina s využitím cvičebnice STYX

Datum: 14. 2. 2007

Škola: Gymnázium Nad Alejí (Gymnázium, Praha 6, Nad Alejí 1952)

Třída, ročník: Sekunda B

Vyučující: Helena Brdičková

Prezentující: Ondřej Kučera, Jaroslava Hlaváčová, Klára Hrstková

Pomůcky: 3 notebooky, projektor, prodlužovačky

Gymnázium Nad Alejí je všeobecně zaměřené čtyřleté a osmileté gymnázium s rozšířenou výukou anglického jazyka. Prezentace cvičebnice STYX zde byla umožněna vstřícným zájmem vyučující českého jazyka Heleny Brdičkové. Našemu záměru škola dobře vyhovovala svým zaměřením na výuku cizích jazyků (rozšířená angličtina, druhý cizí jazyk od prvního ročníku obou typů studia), které dovolovalo očekávat, že žáci budou mohou mít o jazykovou problematiku zájem.

Ukázková hodina byla umluvena ve třídě Sekunda B na 5. a 6. vyučovací hodinu (11:50 - 12:35 a 12:45 - 13:30). Tyto hodiny českého jazyka probíhají paralelně s hodinami jiného předmětu, žáci se na ně rozdělují do dvou skupin. Ve třídě byla vždy přítomna jen polovina standardního počtu žáků, poněkud ještě zmenšená v důsledku onemocnění. V první hodině jsme pracovali s devíti, ve druhé se třinácti žáky.

Přípravě vyučovací hodiny jsme věnovali poměrně značné úsilí a množství času. Rozhodně větší, než si může dovolit vyučující při běžném provozu. Vznikl tak metodický list a prezentační materiál vhodný k opakovanému použití pro základní seznámení se cvičebnicí. Program hodiny byl rozvržen následujícím způsobem:

1) Úvod a motivace - Proč se zabývat větným rozbořem?	10 min.
2) Předvedení cvičebnice STYX, jak se používá	20 min.
3) Soutěž družstev	10 min.
4) Prostor pro dotazy, připomínky a návrhy, které dosud nezazněly	5 min.

Úvod a motivace

V úvodu byly stručně představeni prezentující a pracoviště, odkud přicházejí a kde cvičebnice Styx vzniká. Vysvětlovala se některá cizí slova. V této části by bylo vhodné více zdůraznit, že se nám jedná o zpracování lingvistické problematiky pomocí počítačů. Právě možnost práce na počítači je tím, co má žáky ke cvičebnici Styx přitáhnout.

Mluvílo se také o zkušenostech žáků s výukovým softwarem, popř. v kterých předmětech s ním pracují, jak se jim taková práce líbí apod. Žáci odpovídali, že s výukovými programy pracují podle jejich soudu relativně málo, např. v zeměpisu, více možností měli na škole kam chodili před nástupem na gymnázium, a že se jim tento druh práce v hodině práce líbí. Zmínili i práci se cvičebnicí českého jazyka zaměřenou na procvičování gramatiky.

Hlavním cílem krátké prezentace bylo motivovat žáky předvedením potřeby větného rozboru pro "praktický život", konkrétně pro překlad do cizího jazyka. To se ukázalo jako šťastná volba. Po původně negativních odpovědích na otázku po smyslu větného rozboru a jeho výuky ve škole, žáci sami odhalili nesprávnost překladu, který znalosti větného rozboru nevyužíval. Motivační část považujeme za velmi důležitou, protože výuka větného rozboru bez povědomí o jeho potřebnosti může u žáků vzbuzovat odpor.

Předvedení učebnice STYX

Za pomoci projektoru bylo předvedeno užívání cvičebnice z pozice žáka na předem vytvořeném cvičení. Ukázka se nezabývala užíváním z pozice učitele - výběr vět, příprava cvičení. Podle náповědy žáků předvádějící provedl větný rozbor jedné věty a určení morfologických kategorií. Předvedl také kontrolu výsledků. Na dodatečně vytvořené chybě ukázal, jak by byla při kontrole označena.

Původně plánovaný čas pro tuto část se ukázal jako nadbytečný.

Soutěž

Již na začátku předchozí části byli žáci upozorněni, že informace z ní budou klíčové pro následující soutěž. Po vysvětlení pravidel byla vytvořena tři družstva. Každé z nich se přemístilo k jednomu ze tří notebooků. Úkolem soutěžících bylo co nejrychleji provést větný rozbor a určení morfologických kategorií u dvou připravených vět. Práci se cvičebnicí prováděl buď jeden z členů družstva, nebo prezentující vedený pokyny soutěžících.

Pohotovost žáků při plnění soutěžního úkolu se značně lišila, zřejmě podle zájmu a znalostí. Přesto bylo zřejmé, že správné řešení úkolu je v možnostech i slabších žáků. Přibližně v polovině případů obsluhoval notebook jeden z žáků. Družstva tím nebyla nutně zpomalena a jejich členové si práci se cvičebnicí skutečně vyzkoušeli (nejen jeden dobrovolník, ale i všichni ostatní, kteří mu museli více radit). Bylo by zřejmě lepší, snažit se, aby tomu tak bylo vždy. V ostatních případech se žádný dobrovolník nenašel, snad kvůli nedostatečné zkušenosti s prací na počítači.

Dotazy, připomínky, návrhy

V různých částech hodiny, popř. přípravy na ni, padly následující připomínky:

1) ze strany žáků

- uživatelské prostředí je málo barevné, mělo by být přitažlivější
- uvítali by více různých cvičení
- se cvičebnicí větného rozboru nikdy dříve nepracovali, zaujala je technika “drag and drop”

2) ze strany vyučující

- plocha pro samotný rozbor je velká, zatímco písmo v ostatních částech obrazovky je malé a při promítání špatně čitelné
- použití cvičebnice je náročné na vybavení, vyžaduje přesunutí hodiny do počítačové učebny
- hlavní výhodu vidí v tom, že cvičebnice poskytuje zásobu vět s hotovým řešením, učiteli tím odpadá práce se sháněním nebo vymýšlením vhodných vět, přípravou správného řešení, popř. i s kontrolou, pro výuku by však takových vět postačovalo cca 50 (!)
- oproti zápisu do sešitu je rozbor mnohem přehlednější, žáci nemusí bojovat s nedostatkem místa, snadno provedou změny nebo opravy
- cvičení jsou pro žáky sekundy příliš jednoduchá, nepochvičují všechny jevy, které už mají probrané a jsou zvyklí při rozboru určovat, např. druhy přívlastku, druhy příslovečného určení

3) při přípravě

- bylo obtížné vybrat takové věty, ve kterých by se nevyskytoval žádný jev, který cvičebnice při vyhodnocování řeší jinak, než jsou žáci z výuky zvyklí, vybrané věty pak byly pouze krátké a vcelku jednoduché

Prezentace ukázala, že cvičebnice je v praxi použitelná a pro žáky zajímavá. Upozornila ale také na problémy, kterými bude třeba se dále zabývat. V rozporu s našimi původními předpoklady byla zadaná cvičení poměrně lehká již pro žáky ročníku odpovídajícímu 7. třídě ZŠ, ve stávající podobě nelze proto předpokládat jejich využití pro žáky vyšších ročníků.